

הפרידה מהסוכה

מסכת סוכה דף מח עמוד א

משנה. סוכה שבעה, כיצד? ¹ גמר מלאכול - לא יתיר את סוכתו, אבל מוריד את הכלים מן המנחה ולמעלה מפני כבוד יום טוב האחרון של חג. ²
גמרא. ... אין לו מקום להוריד כליו מהו? - רב חייא בר אשי אמר: פוחת בה ארבעה. ³ ורבי יהושע בן לוי אמר: מדליק בה את הנר. ... דמעיל בה מאני מיכלא. ⁴

תלמוד ירושלמי מסכת סוכה פרק ד הלכה ה, מסכת ברכות פרק ו הלכה ו⁵

תמן תנינן: "סוכה שבעה, כיצד? גמר מלאכול לא יתיר את סוכתו אבל מוריד הוא את הכלים מן המנחה ולמעלה בשביל כבוד יום טוב האחרון". ⁶ רבי אבא בר כהנא רב חייא בר אשי בשם רב: צריך אדם לפסול סוכתו מבעוד יום. ⁷ רבי יהושע בן לוי אמר: צריך לקדש בתוך ביתו. ⁸ רבי יעקב בר אחא בשם שמואל: קידש בבית זה

¹ אנחנו עומדים בסוף פרק ד' של מסכת סוכה שהוא גם סוף המסכת. בתחילת הפרק נותנת המשנה קצבה לכל מצוות החג: "לולב וערבה ששה ושבעה, ההלל והשמחה שמונה, סוכה וניסוך המים שבעה, והחליל חמשה וששה". בהמשך היא מבארת ומרחיבה על כל מצווה ומצווה מדוע נהגת כך וכך ימים (השוני בימים בא בד"כ בגלל השבת שבה מצוות מסוימות נדחות). כך מגיעה המשנה להסביר גם את "סוכה שבעה", ובעקבותיה הגמרא, אבל בהבדל ברור. אין המשנה באה להסביר מדוע וכיצד נהגת מצוות סוכה שבעה ימים, בדומה להסברים לגבי שאר המצוות בפרק זה, שהרי כתוב בתורה: "בסוכות תשבו שבעת ימים" (ויקרא כג מב), רק להסביר מה קורה עם תום שבעת ימי החג. כיצד נפרדים מהסוכה.

² ראה פירוש רש"י למשנה זו (בגמרא מח ע"א): "לא יתיר את סוכתו - לא יתיר אגדים שלה לסותרה, דהא כל היום חובתה לישן ולשנון, ואי אקלע ליה סעודתא - אכיל לה בגווה (אם תזדמן לו עוד סעודה עד סוף היום, יאכל אותה בתוכה). אבל מוריד הוא את הכלים - ואת המצעות שנשתמש בהן בתוכה ... מפני כבוד יום טוב - שמראה כמכין עצמו לקראתו, למקום שיסעוד שם הלילה". ויש אומרים שהתרת הסוכה טרם מיצוי זמנה כל שבעה ימי החג, נראית כביזוי מצווה (ראה עיונים על הדף בשטיינזולץ).

³ שאלת הגמרא שאין לו מקום בבית לסדר שם את הכלים נראית קצת תמוהה, שהרי מאין הגיעו הכלים ערב החג? ולאן הם יחזרו בסופו של דבר כשיפרק את הסוכה אחרי החג? נראה שמדובר בצירוף של מקום וזמן. משאירים את הכלים בסוכה עד הרגע האחרון, שזהו כבוד חג הסוכות (הושענא רבה) וברגע האחרון צריך לפנות את הכלים למקומם הטבעי בבית, לכבוד שמיני עצרת. ראה פירוש שטיינזולץ: "שאינו יכול לסדר הכל בדירתו בו ביום". להכניס את הכלים לסוכה ערב החג היה מספיק זמן, (מותר גם להסיף במהלך החג) אבל לפנות בזמן קצר ולשים כל כלי במקומו אין זמן. ולשים הכל במקום זמני ומרוכז, איננו רוצה. עכ"פ, תשובת רב חייא בר אשי היא שמסלק (פוחת, פותח?) ארבעה טפחים מהסכך (ראה רש"י) ויש אומרים מהדופן (ראה עיונים בשטיינזולץ) ובכך פוסל את הסוכה ואפשר לשבת בה בשמיני עצרת. ראה ברמב"ם ולהלן בשולחן ערוך "פוחת ארבעה על ארבעה", כנראה כדי שיהיה ניכר משום שמעצם הדין מספיק פחות (שלושה טפחים רווח בסכך פוסלים את הסוכה).

⁴ ר' יהושע בן לוי מציע פתרון אחר ל"בעיית הכלים" וממילא גם כיצד להשתמש בסוכה בשמיני עצרת ושלא ייראה כמוסיף עוד יום על חג הסוכות, והוא, להכניס שם כלי אוכל שהשתמשו בהם (מעיל בה מאני מיכלא) או נר שמפיץ ריח לא נעים, דברים שאסור לעשות בשבעת ימי החג (ראה גמרא סוכה כט ע"א). גם נושא זה טעון הסבר, בעיקר עניין הנר. ראה שם עוד בגמרא, שהעצה של ר' חייא בר אשי לפסול (לפחת) את הסוכה מתאימה יותר לבני ארץ ישראל שאצלם שמיני של חג הוא בוודאי שמיני עצרת וחג הסוכות עבר, בעוד שעצתו של ר' יהושע בן לוי לא לפסול ממש את הסוכה אלא להכניס בה דברים שמראים ששוב אין זו הסוכה החביבה של שבעת ימי החג, מתאימה יותר לבני חו"ל שעדיין חייבים מספק בסוכה בשמיני שמא הוא שביעי. ראה כל הסוגיה בגמרא שם. מה שחשוב לעניינינו שבניגוד למשנה שאומרת שלא להתיר (לפסול את הסוכה) ולהיפרד ממנה פיסית, כולל הורדת הכלים והמצעות הנאים שהכניס לשם (סוכה כח ע"ב), מציעה הגמרא פתרון הפוך, שיפסול את הסוכה ממש לפני כניסת חג שמיני עצרת ויוכל להשתמש בה בחג. ולגבי חשש בל תוסיף בשימוש בסוכה בשמיני עצרת, ראה מסכת ראש השנה דף כח עמוד ב, שלכאורה אין כל חשש. ראה דברינו [לא תוסיף ולא תגרע](#) בפרשת ראה. אבל בפוסקים נראה שיש בל תוסיף.

⁵ נוסח הירושלמי מובא גם בפסיקתא דרב כהנא פרשה כח ובפסיקתא רבתי הוספה א פרשה ד.

⁶ עד כאן שוב המשנה, אך שים לב להבדלי הנוסח הקלים בין המשנה בבבלי למשנה בירושלמי. לא "מפני", אלא "בשביל".

⁷ מפרש פני משה: "אם רוצה הוא לסעוד בסוכה גם בליל י"ט האחרון, אז צריך הוא לפסול את הסוכה מבעוד יום ולעשות בה איזה דבר הפוסלה, כדי שלא יהא נראה כמוסיף ויושב בסוכה בשמיני עצרת". וכן הוא בפירוש קרבן העדה: "צריך אדם - הרוצה לאכול אף בשמיני עצרת בסוכה, לפחת מקום ד' על ד' בסוכתו שיהא ניכר שאינו מוסיף על המצוה לישב בסוכה שמונה ימים". היינו, אין זו דרישה קטגורית לפסול את הסוכה (שמה יתחרט וירצה לשבת בה בשמיני עצרת או שמישהו ישב בה בלי משים), אלא מותנית בכונה מראש להשתמש בסוכה בשמיני עצרת. למרות ששיטת הבבלי נבעה מאי יכולת להספיק להוריד את הכלים, בשורה התחתונה, נראה שר' חייא בר כהנא בירושלמי ור' חייא בר אשי בבבלי הם בדעה דומה; הצורך לפסול או לפחת את הסוכה נובע מהרצון או ההכרח להשתמש בה. יחלטי שהוא סועד בבית, בשמיני עצרת, אין צורך להתיר את הסוכה. כך עדיין נשארת המשנה במקומה - במקרה שאין רצונו להשתמש בסוכה ביום השמיני (הגם שאין זה מקרא המשנה לפי פשוטה).

⁸ מפרשי הירושלמי מסבירים שר' יהושע בן לוי ממשך את הקו של ר' אבא בר כהנא ואומר שבנוסף לפסילת הסוכה, צריך מי שרוצה לשבת בסוכה בשמיני עצרת, להקפיד לעשות את הקידוש בבית: "... משום שהוא מזכיר בקידוש את יום שמיני עצרת הזה ואינו שייך לסוכה" (פירוש פני משה). ועדיין אפשר להשוות, לדינא לפחות, את הירושלמי עם הבבלי ואת שניהם, עם המשנה.

ונמלך לאכול בבית אחר, צריך לקדש.⁹ רבי אחא רבי חנינא בשם רבי יהושע: מי שסוכתו עריבה עליו, מקדש לילי יום טוב האחרון בתוך ביתו ועולה ואוכל בתוך סוכתו.¹⁰

פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פסקא כח - ביום השמיני עצרת¹¹

הלכה: אדם מישראל מהו שיהא לו מותר לאכול בסוכתו ביום השמיני? כך שנו חכמים: אבל מוריד הוא את הכלים מן המנחה ולמעלה בשביל כבוד יום האחרון.¹² א"ר יהושע בן לוי: צריך אדם להפריש עצמו מסוכתו ביום השמיני שכבר אמרה תורה: "בסוכות תשבו שבעת ימים" (ויקרא כג מב), ולא שמונת ימים.¹³ ואם היתה סוכתו עריבה עליו, היאך יעשה? א"ר הושעיה: נכנס ומקדש בתוך ביתו, ונכנס ואוכל בתוך סוכתו. דבר אחר: צריך לפוסלה מבעוד יום. וכיצד הוא פוסלה, מעביר חרות אחת הימנה והוא פוסלה.¹⁴ ולמה הטריחה עליו התורה שיכנס בתוך ביתו ביום השמיני? שרגל בפני עצמו.¹⁵

שולחן ערוך אורח חיים סימן תרסו סעיף א

אע"פ שגמר מלאכול ביום השביעי שחרית, לא יסתור סוכתו. אבל מוציא הוא את הכלים ממנה מן המנחה ולמעלה, ומתקן את הבית לכבוד יו"ט האחרון. ואם אין לו לפנות כליו ורוצה לאכול בה בשמיני, צריך לפחות בה מקום ארבעה על ארבעה לעשות היכר שהוא יושב בה שלא לשם מצות סוכה, שלא יהא נראה כמוסיף. ואם הוצרך לסעוד בשאר היום, צריך לאכול בסוכה שמצותה כל שבעה.¹⁶

ספר כלבו סימן עא

גמר מלאכול ביום השמיני, מוריד כליו ומפנה אותו.¹⁷ אין לו מקום להוריד את כליו, אם היתה קטנה, מכניס בה מנורה. ואם היתה גדולה מכניס בה קערות וקדרות וכיוצא בהן, כדי להכיר בה שהיא פסולה ושכבר נגמרה

⁹ בנקודה זו נגרת הגמרא לנושא של "קידוש במקום סעודה" ולכאורה יש כאן מאמר בסוגריים. אלא שדברי רבי יעקב בר אחא נוגעים גם למקרה שלנו ולא בכדי הובאו כאן. עצתן ר' יהושע בן לוי, יאמר לו רבי יעקב בר אחא, שיקדש בבית ויאכל בסוכה, איננה טובה, משום שקידוש כזה שאיננו במקום הסעודה לא נחשב. ואם יחזור ויקדש בסוכה, אז מה הועילו חכמים בתקנתם? וקידוש כפול כזה, מנלן? ולא ברור אם רבי יעקב בר אחא מסכים לפחות לדעתו של ר' חייא בר אשי שפסילת הסוכה לבד מועילה, או שמא הוא סבור שצריך להיפרד מהסוכה ולחזור לבית כפי שמשמע מהמשנה.

¹⁰ ובנוסף הפסיקתא הוא מסיים כאן: "... ואינו צריך לקדש פעם שנייה" ואין כאן בעיה של קידוש במקום סעודה משום שמראש כך הייתה בדיעבד. אבל אנחנו מבקשים להתמקד בנושא של הישיבה בסוכה בשמיני עצרת ולא בדיון של קידוש במקום סעודה. מפרשי הירושלמי מבינים ששיטת ר' אחא ר' חנינא היא מהפכנית ביותר. אין צורך לפסול ואין צורך לפחות וגם לא להעביר את הכלים. אפשר להמשיך לשבת בסוכה גם בשמיני עצרת (מי שעריבה עליו סוכתו, לא מי שסובל ...) וכל מה שצריך לעשות הוא לקיים את הקידוש בבית, כדי שיהיה היכר ברור שאנחנו בשמיני עצרת, ואח"כ לחזור ולאכול את סעודת החג בסוכה (וגם לשבת שם וללמוד תורה ולישון מן הסתם), בלי שום חשש של בל תוסיף ובלי שום בעיה של קידוש במקום סעודה (ראה במפרשי הירושלמי!) לפי שיטה אחרונה זו, נראה שלירושלמי יש דרך אחרת לגמרי מהבבלי. ומה יעשו ר' אחא ור' חנינא עם המשנה? יפתרו אותה בשיטה הקלאסית של "אוקימתא". המשנה מדברת על "סתם אדם" ולא על מי שסוכתו עריבה עליו.

¹¹ פסיקתא דרב כהנא זו, וכן המקבילת בפסיקתא רבת, הולכים בשיטת הירושלמי, אבל בהבדלים "דקים" שנשתדל לעמוד עליהם. עד כאן דברי המשנה שכבר ראינו לעיל. אבל שים לב שהפסיקתא לא מביא את הקטע הראשון במשנה: "גמר מלאכול - לא יתיר את סוכתו" ומתמקד בקטע השני: "אבל מוריד הוא את הכלים מן המנחה ולמעלה בשביל כבוד יום האחרון". ומה בסוף התשובה לשאלה שנשאלה האם מותר לאכול בסוכה ביום השמיני? בפשטות, נראה שהתשובה היא שמותר ובתנאי שיפנה את הכלים לבית. אבל ניתן גם להבין ההפך, פינוי הכלים לבית פירושו פרידה מהסוכה! אדם יושב אצל כליו.

¹² ר' יהושע בן לוי מציג תשובה קטגורית שאין לשבת בסוכה בשמיני עצרת: צריך אדם להפריש עצמו מסוכתו ביום השמיני. נוטשים את הסוכה וחוזרים לבית ואין לשבת בסוכה בשמיני עצרת. יש כאן חיתוך חד וברור בין סוכות לשמיני עצרת, עם או בלי הנימוק של בל תוסיף. האם הפסיקתא מציג כאן דעה שונה הן מהירושלמי והן מהבבלי?

¹³ כאן נראה ששוב מתהפך הגלגל. סוף דבר, קשה להכריע מהפסיקתא שמביאה מגוון דעות. וכל זה בארץ ישראל או בחו"ל?

¹⁴ ראה דברינו [סוכות ויצאת מצרים](#) שהתורה מטריחה את האדם לצאת לסוכה דווקא בסתיו שמתחילים גשמים ולא באביב (מועד יציאת מצרים) וכעת הטרחה היא לחזור לבית ... לאדם נח תמיד היכן שהוא כבר נמצא.

¹⁵ עד כאן הדין בארץ ישראל. "ובחוצה לארץ, שצריך לישב בה בשמיני, גמר מלאכול ביום השמיני, מוריד כליו ומפנה אותם ממנה. ואם אין לו מקום להוריד את כליו ורוצה לאכול בה בתשיעי, אינו יכול לפחות בה מפני שהוא יו"ט. ומה יעשה להיכרא? אם היתה קטנה שאסור להניח בה הנר בשאר הימים, יניחנו בה; ואם היא גדולה, שמוותר להניח בה הנר, מכניס בה קדרות וקערות וכיוצא בהם, כדי להכיר שהיא פסולה ושכבר נגמרה מצותה". וכן הוא ברמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פ"ק ו הלכות יא-יד. הכל בשיטת הבבלי ואין זכר לירושלמי. אין דין עריבת סוכה ובודאי לא בלי לפסול אותה. אין גם דין פסילת סוכה על מנת לכתחילה לאכול בשמיני עצרת בסוכה – "לא יסתור סוכתו" כדברי המשנה! רק במקרה שאין לו לאן לפנות את הכלים כשיטת הבבלי. והיות שזה מן הסתם לא קיים ותמיד נמצא מקום לכלים, או שיש כלים כפולים, בטלה למעשה הישיבה בסוכה בשמיני עצרת (חוץ מדין חוץ לארץ). אין פסילת סוכה ויש הקפדה על פרידה מן הסוכה ועל חשש שמא ייראה כמוסיף. ולא באנו כמובן לפסוק הלכה בפרט לא לבני חו"ל שם דין שמיני עצרת הוא מסובך ביותר ויש בו הרבה מאד מנהגים!

¹⁶ שים לב שהכלבו מדבר על חוץ לארץ, שם הבעיה היא במעבר מהיום השמיני לתשיעי. מפנים את הכלים מהסוכה בסוף היום השמיני (שמיני עצרת בחוץ לארץ) לכבוד היום התשיעי הוא שמחת תורה בחו"ל. ועל לשבת בסוכה בתשיעי (ספק שמיני) נראה

מצותה. ומפני שהוא יו"ט, אינו יכול לפחות בה ולפסלה. והר"ם היה נוהג בליל מוצאי סוכות לעלות לסוכה ונוטל רשות ממנה ואומר: יהי רצון שנוכה לשנה הבאה לישיב בסוכה של לוייתן.¹⁸

מסכת בבא בתרא דף עה עמוד א

ואמר רבה א"ר יוחנן: עתיד הקב"ה לעשות סוכה לצדיקים מעורו של לוייתן, שנאמר: "התמלא בסוכות עורו" (איוב מ לא).¹⁹ זכה - עושין לו סוכה, לא זכה - עושין לו צלצל, שנאמר: "ובצלצל דגים ראשו" (שם); זכה - עושין לו צלצל, לא זכה - עושין לו ענק ...; זכה - עושין לו ענק, לא זכה - עושין לו קמיע ...; והשאר פורסו הקב"ה על חומות ירושלים וזיוו מבהיק מסוף העולם ועד סופו, שנאמר: "והלכו גוים לאורך ומלכים לנוגה זרחך" (ישעיהו ס ג).²⁰

מדרש תנחומא (בובר) פרשת פינחס סימן יג

ביום השמיני עצרת תהיה לכם וגו' (במדבר כט לה). ילמדנו רבינו מהו לאכול בחג חוץ לסוכה? כך שנו רבותינו: ר' אליעזר אומר: ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה, אחת ביום ואחת בלילה. וחכמים אומרים: אין לדבר קצבה, חוץ מלילי יום טוב הראשון של חג בלבד. ולמה התיירו חכמים להיפטר מן הסוכה ביום טוב האחרון? אלא כל שבעת ימי החג היו מתפללין לטללים, ויום האחרון מתפללין על הגשמים, לכך נפטרים מן הסוכה, כדי שיתפללו בלב שלם על הגשמים.²¹ ואעפ"כ יום טוב האחרון עולה לימות החג. למה? שכך כתיב: "עצרת תהיה לכם". והיתה ראויה להיות אחר החג חמישים ימים, כשם שעצרת אחר הפסח חמישים ימים. אלא אמר הקב"ה: חורף הוא, ואינן יכולים להניח בתייהם ולבוא לכאן. אלא, עד שהן אצלי יעשו עצרת, מניין? ממה שקראו בענין: "ביום השמיני עצרת".²²

חג שמח

מחלקי המים

מים אחרונים: חותני, הרב יוסף יהודה ריינר ע"ה, היה מסלק מעט מהסכך ברגע האחרון לפני כניסת חג שמיני עצרת על מנת לפסול אותה. וכשהיה אומר את תפילת הפרידה מן הסוכה בנוסח המופיע במחזורים: " ... לישיב בשנה הבאה בסוכת עורו של לוייתן", הבעתי את דעתי שאין לנו להיחפז לסוכת עורו של לוייתן ועוד לשנה הבאה, והצעתי לפניו את הנוסח הבא: "יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלוהי אבותינו שכשם שזכינו לישיב בסוכה השתא, כן נזכה לישיב ולקיים

שלא דנים כלל. אבל כפי שאמרנו, לא באנו לדון בדיני הפרידה מהסוכה בחו"ל והישיבה בה ביום השמיני ושביעי שלהם שהוא נושא סבוך ומורכב ודי לנו בדיני ארץ ישראל.

¹⁸ ספר כלבו (ר' אהרן ב"ר יעקב הכהן, נרבונו בפרובנס המאה ה-14) הוא בין הראשונים שמזכיר את התפילה ביציאה מהסוכה ואת עניין סוכת עורו של לוייתן. (הוא מביא זאת בשם הר"מ - ר' משה מצוריק בעל הסמ"ק?). ובאנציקלופדיה תלמודית מובא ספר תשב"ץ קטן סימן קמח (ר' שמשון ב"ר צדוק, תלמיד מהר"ם מרוטנבורג, גרמניה מאה 13-14) כמקור למנהג זה: "ולעולם במוצאי סוכות הולך בסוכה ונוטל רשות ממנה ואומר יהי רצון שנוכה בשנה הבאה לסוכה של לוייתן". לעניין עורו של לוייתן, ראה בהמשך דברינו. וענין נטילת רשות מהסוכה לא ירדנו לסוף העניין ולא מצאנו לו מקור.

¹⁹ בתנ"ך שבידינו: "התמלא בשכנות עורו ובצלצל דגים ראשו"

²⁰ זהו המקור בתלמוד למוטיב סוכת עורו של לוייתן. ראה גם פסיקתא דרב כהנא נספחים ב - פרשה אחרת: "א"ר לוי: כל מי שמקיים מצות סוכה בעולם הזה, אף הקב"ה מושיבו בסוכתו של לוייתן לעתיד לבא, שנאמר: התמלא בסוכו עורו וגו' (איוב מ: לא). את מוצא בשעה שבאו הייסורין על איוב היה עומד וקורא תיגר אחר מידת הדין ... א"ל הקב"ה: איוב, מה אתה עומד ואומר מי יתן ידעתי ואמצאהו? הרי עורו של לוייתן שאני עתיד לעשות לצדיקים לעתיד לבא, אם מחסר אני מטלית אחת ממנו יש לי למלאת, שנאמר: התמלא בסוכות בעורו". וכן הוא בילקוט שמעוני תורה רמז תרנג: "כל מי שמקיים מצות סוכה בעוה"ז, הקב"ה מושיבו בסוכתו של לוייתן לעתיד לבא, שנאמר: התמלא בשוכות עורו". ובאוצר המדרשים (אייזנשטיין) פסיקתא עמוד 493: "כל מי שמקיים מצות סוכה, הקב"ה מושיבו בסוכה של לוייתן לעתיד לבא שנאמר התמלא בשוכות עורו ובצלצל דגים ראשו (איוב מ' ל"א), ובשעה שיהיו הצדיקים בסוכות עורו של לוייתן יאמר הקב"ה כל מי שעשה מצות רגילות יבא ויאכל מראשו". ובכולם הנוסח הוא "לעתיד לבוא" ולא "בשנה הבאה". אי לכך, לא ברור מהיכן לקחו הראשונים את האיחול "לשנה הבאה"? לאן אנחנו ממחרים? הרבה מצוות סוכה עוד לפנינו לפני שנגיע לעורו של לוייתן.

²¹ ראה מחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע בתחילת מסכת תענית לגבי הזכרת גשמים בחג. ראה דברינו קשירת הלולב וכן תפילות לגשם במקרא ובמדרש, בשמיני עצרת שמחת תורה.

²² עם השלמת הגיליון מצאנו גם מדרש זה שאומר דרשני. מה פירשו השאלה: "ולמה התיירו חכמים להיפטר מן הסוכה ביום טוב האחרון?" לאור כל הנאמר לעיל, ויש לזכור שתנחומא הוא מדרש מאוחר, הינו מצפים למשפט: "למה צוו חכמים להיפטר מן הסוכה? וכי אילולי שהתיירו חכמים, היה יושב עוד בסוכה גם בשמיני עצרת? האם לבני חו"ל מכוונים הדברים? הצעתנו היא לקרוא את המילה "התיירו" בלשון המשנה שהוא להתיר את הסוכה או להשאירה מיותרת. ועכ"פ, למדנו מכאן את הקשר החשוב לנושא הגשמים שמתחילים להזכיר בשמיני עצרת. המשך השיבה בסוכה והזכרת "מוריד הגשם" בשמיני עצרת הם שני דברים סותרים. יצאנו לשבעה ימים מדירת קבע לדירת ארעי מכל הסיבות הטובות שדרשו המדרשים בכל הזמנים (ראה דברינו [הסוכה בין ארעי לקבע](#)). כעת, ביום השמיני, הגיעה השעה לחזור לדירת הקבע ולהתפלל בלב שלם על הגשמים.

מצוות סוכה גם בשנה הבאה למועד הזה כעת חיה, פה היום כולנו חיים". וערב עליו נוסח זה כעריבת הסוכה. ראה נוסח [תפילת הפרידה מהסוכה](#) שהצענו.